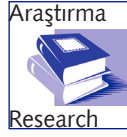

Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Homofobi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Investigation of the Relationship between Gender Roles and Homophobia in a Group of University Students

Zeynep Kara¹, Semra Karaca²

DOI: 10.17942/sted.936275

Geliş/Received : 11.05.2021
Kabul/ Accepted : 12.11.2021

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencileri örnekleminde toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobi arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılan çalışma bir devlet üniversitesinde okuyan 1048 üniversite öğrencisi ile yürütüldü. Veriler Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği ile toplandı. Çalışma verileri bilgisayar ortamında SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edildi. Veriler değerlendirilirken değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro Wilks testi ile analiz edildi. Sosyodemografik özellikler ve ölçek puan dağılımı tanımlayıcı istatistiksel analizler, bağımsız iki değişkenin karşılaştırılmasında normal dağılıma uygunluk sağlanıyorsa student t testi, sağlanmadığında ise Mann Whitney U testi ile analiz edildi. Ölçek puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelendi. Tüm analizler için anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde kabul edildi.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,39 \pm 2,23$ 'ü ve %43,9'u erkekti. Öğrencilerin eşcinsellere yönelik tutum ölçeği puan ortalaması $86,71 \pm 24,88$ olup, %49,04'ü ölçekten ortalamanın üstünde puan aldı. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini puan ortalaması $66,49 \pm 22,33$ 'ü. Toplumsal cinsiyet rolleri ve eşcinsellere ilişkin tutum ölçekleri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde ilişkiler ($r = ,310$ ile $,651$; $p = ,000$) olduğu bulundu.

Sonuç: Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerini tutumları daha çok gelenekseldir ve yaklaşık yarısının eşcinsellere ilişkin tutumları homofobiktir. Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rolleri ile homofobi ilişkilidir ve toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinden alınan puanlar arttıkça homofobi ölçeğinden alınan puanlar da artmaktadır.

Anahtar sözcükler: Üniversite öğrencileri, Toplumsal cinsiyet rolleri, Homofobi.

Abstract

Introduction: The aim of this study was to investigate the relationships between homophobia and gender roles of university students.

Methodology: This descriptive study was completed with 1048 students studying at a state university. The data was collected using the Information Form, the Gender Roles Attitudes Scale and the Attitudes Towards Homosexuals Scale. The study data were analyzed in computer environment using SPSS 21 package program. While evaluating the data, the conformity of the variables to the normal distribution was analyzed with the Shapiro Wilks test.

Findings: The average age of the students was $20,39 \pm 2,23$, and 43.9% male. The average score of the attitudes towards homosexuals scale of the students was $86,71 \pm 24,88$, and 49,04% of them got a score above the average on the scale. The average gender roles attitudes scale score of the students is $66,49 \pm 22,33$. It was found that there were statistically significant positive correlations ($r = ,310 - ,651$; $p = ,000$) between gender roles attitudes scale total and sub-dimension scores and attitudes towards homosexuals scale scores. Descriptive statistical analyzes of sociodemographic characteristics and scale score distribution were analyzed using the Student's t test if the two independent variables were compatible with the normal distribution, and with the Mann Whitney U test when they were not. Relationships between scale scores were analyzed by Pearson correlation analysis. Significance was accepted at $p < 0.05$ for all analyzes.

Conclusion: University students' participating in the research attitudes towards gender roles are more traditional and approximately half of them have homophobic attitudes towards homosexuals. Gender roles attitudes and homophobia are associated with university students and as the scores from the gender roles scale increase, the scores from the homophobia scale also increase.

Key words: University students, Gender roles, Homophobia.

¹ Uzm. Psk. Hem. Zeynep Kara İstanbul Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Enfeksiyon Kontrol Birimi (Orcid no: 0000-0003-3034-8705)

² Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD (Orcid no: 0000-0002-1616-104X)

Giriş

Toplumsal cinsiyet kadına ve erkeğe toplumsal ve kültürel değerler çerçevesinde çeşitli roller ve sorumluluklar yüklemek, insanları cinsiyetlerine ilişkin toplumsal yargılarla tanımlamaktır. Kadın ve erkeğe farklı anlamlar ve roller atfetmek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelini oluşturur. Bu eşitsizlik toplumdaki her bir bireyin iyilik hali bakımından önemli bir sorun olma niteliği taşır. Dünyada genel olarak toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadınlar dezavantajlı bir konumdadır. Kadınların yanında, lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel ve interseksüel (LGBTİ) bireyler ve erkekler katı biçimde belirlenen rol ve sorumluluklara, cinsiyete atfedilen kurallara uymadığında farklı birçok sorunla karşılaşır. Bu sorunlardan biri de LGBTİ bireylerin sıklıkla karşı karşıya kaldığı homofobidir (1).

Eşcinsellik (homosexuality) kavramı; cinsiyet, biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim gibi bazı kavramlarla birlikte tanımlanır. Cinsel yönelim; kişinin cinsel arzularının hangi cinse yöneldiğini belirtmek için kullanılan, belli bir cinsiyetteki bireye hissedilen duygusal, romantik ve cinsel çekimi içeren tanımdır (2,3). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 1973'te eşcinsellik ve çift cinsel yönelimi (biseksüel) ruhsal hastalık listesinden çıkarmış (4) olmasına rağmen, birçok toplumda heteroseksüellik tek normal cinsel yönelim gibi kabul edilmeye devam eder ve cinsel yönelimi farklı bireylere yönelik olumsuz tutumlar sürdürülür. Günümüzde bile bu bireyler dışlanma, damgalanma, sözel-fiziksel saldırılar ve nefret suçları ile karşı karşıya kalırlar (2,3).

Homofobi kavramı, genel anlamıyla heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelime sahip olanlara duyulan akıl dışı nefret, korku, hoşnutsuzluk ya da ayrımcılık olarak tanımlanır. Homofobi, kişisel bir korku ve gerçek dışı bir inançtan fazlası olup, kurumlar düzeyinde ve sosyal bağlamda değerlendirilmesi gereken karmaşık bir gruplar arası süreci içerir (1,2). Birçok insan eşcinselliği, geleneksel olarak kabul edilen erkek ve kadın rollerine tehdit olarak algılar. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentileri karşılamama cinsiyet kimlikleri sarsar ve eşcinsel bireylerin ötekileştirilmelerine neden olur (1).

Cinsiyetçilik ve cinsiyet rollerinin katı biçimde benimsenmesi eşcinsellere ilişkin tutumları olumsuz etkiler (5). Literatürde geleneksel cinsiyet

rollerine uyma yönündeki kültürel baskıların, cinsel yönelimi farklı olan azınlıklara karşı daha yüksek düzeyde önyargı, öfke ve saldırganlık gösterilmesine neden olduğu bildirilmiştir (6). Eşcinselliğe ilişkin tutumların bilişsel boyutu önyargılar ve etiketler içerir (7).

Üniversite öğrencileri örnekleminde yapılan çalışmalar bakıldığında; Hindistan'da yürütülen güncel bir çalışmada tıp fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin %15,9'unun eşcinselliğin bir hastalık olduğuna inandığı, %24,8'inin eşcinselleri nevroitik olarak nitelendirdikleri ve %8,2'sinin eşcinsellerin çocuklar için tehlike oluşturduklarını düşündükleri bulunmuştur (7).

Cinsel yönelimi çoğunluktan farklı bireylere yönelik nefret suçlarının istatistiksel olarak net biçimde ortaya konmadığı ama tüm toplumlarda sık karşılaşıldığının açık olduğu, bu insanların bireysel, sosyal, ulusal ve hatta uluslararası platformlarda homofobik tutumların hedefi oldukları bildirilmiştir (8). Metin Orta ve Metin Camgöz (3), Türkiye'de eşcinsellere yönelik tutumların genellikle olumsuz olduğunu, erkeklerin, cinsiyetçi bireylerin, aşırı dindarların, cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlara sahip olanların diğerlerine göre daha fazla homofobik tutumlara sahip olduğunu ve homofobiyi ele alan daha çok bilimsel araştırmaya gereksinim duyulduğunu bildirmiştir.

Bu araştırma; üniversite öğrencileri örnekleminde toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobinin incelenmesi amacıyla yapılmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nasıldır?
- Üniversite öğrencilerinin homofobi düzeyi nedir?
- Cinsiyete göre toplumsal cinsiyet rolleri ölçek puanları farklılaşmakta mıdır?
- Cinsiyete göre homofobi ölçek puanları farklılaşmakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile homofobi düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Materyal Metod

Örneklem

Tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin yedi yerleşkesinde bulunan

fakültelerde öğrenim gören öğrenciler (N=43088) oluşturdu. Örneklem büyüklüğü; bir değer bakımından popülasyonun aritmetik ortalamasını belli bir hata payı içerisinde tahmin etmek için gerekli örneklem sayısını hesaplamak için kullanılan formül ile 1045 kişi olarak belirlendi. Örneklem seçimi tabakalı rastgele örnekleme yöntemi ile yapıldı. Tabakalara ayırmada öğrencilerin öğrenim gördüğü fakültedeki öğrenci sayıları kriter olarak alındı. Üniversitenin yedi kampüsü için tabaka ağırlıkları; 0.57 (604 öğrenci), 0.17 (179 öğrenci), 0.18 (194 öğrenci), 0.06 (68 öğrenci) olarak hesaplandı. Çalışmada teknoloji, tıp, diş hekimliği, eczacılık, mühendislik, sağlık bilimleri, spor bilimleri fakülteleri ve adalet, bankacılık ve sigortacılık, sağlık hizmetleri, teknik bilimler meslek yüksekokullarında öğrenime devam eden 1104 öğrenciye ulaşıldı, eksik/ hatalı veri setleri dışlandı ve 1048 öğrenciye ait veriler analize dahil edildi.

İşlem

Araştırmanın etik kurul izni Marmara üniversitesinin sağlık bilimleri enstitüsü etik kurulundan (10.09.2018-183), kurum izni Marmara üniversitenin rektörlüğünden ve rektörlüğün gönderdiği yazıya olumlu yanıt veren dekanlık ve yüksekökol müdürlüklerinden (04.10.2018-1800267859) alındı. Araştırmanın verileri makalenin birinci yazarı tarafından sınıflarda veri formları dağıtılıp toplanarak, 15.10.2018- 30.12.2018 tarihleri arasında toplandı. Araştırmaya alınma kriterleri; araştırmanın yapıldığı üniversitede eğitime devam etme ve çalışmaya katılmak için gönüllü olmasıdır. Araştırma kapsamında tüm öğrencilere araştırmanın amacı anlatıldıktan sonra gönüllü öğrencilerin sözlü ve yazılı onamları alındı. Ayrıca veri toplama araçlarının kullanımı için ölçek sahibi olan sorumlu araştırmacılardan da ölçekleri bu çalışmada kullanmak için izin alındı.

Veri toplama formları

Araştırma verileri, Kişisel Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ve Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği (EİTÖ) kullanılarak toplandı.

Kişisel Bilgi Formu (KBF): Araştırmacılar tarafından hazırlanan, araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren

çoktan seçmeli yedi sorudan oluşan formdur.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği

(TCRTÖ): Zeyneloğlu ve Terzioğlu (5) tarafından toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacı ile geliştirilen, 38 maddeden oluşan, 0 - 5 arası puanlanan öz bildirim ölçeğidir. TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyuttan oluşur. Ölçekten 38-190 arasında puan alınabilir ve yüksek puanlar toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğunu, düşük puanlar ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu gösterir (5). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayıları (Crombach' Alfa); ölçek toplamı 0,93, eşitlikçi cinsiyet rolü 0,78; kadın cinsiyet rolü 0,80; erkek cinsiyet rolü 0,84; evlilikte cinsiyet rolü 0,77; geleneksel cinsiyet rolü 0,83'tür.

Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği (EİTÖ):

Eşcinsel bireylere yönelik tutumları ölçmek amacıyla Hudson ve Ricketts (1980) tarafından geliştirilen, 25 maddelik, 6 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Türkçe uyarlama çalışması Sakallı ve Uğurlu (9) tarafından yapılmış ve ölçek 24 maddeye indirilmiştir. Ölçekten tek bir toplam puan alınır ve puanların yükselmesi, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların arttığını gösterir, homofobiye işaret eder (9). Ayrıca ölçekten alınan toplam puanın aritmetik ortalaması hesaplanarak ortalama puanlara göre düşük ve yüksek homofobi düzeyleri hesaplanabilir (10). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,92'dir.

İstatistiksel analiz

Çalışma verileri bilgisayar ortamında SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edildi. Veriler değerlendirilirken değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro Wilks testi ile analiz edildi. Sosyodemografik özellikler ve ölçek puan dağılımı tanımlayıcı istatistiksel analizler; ortalama, standart sapma, ortanca, yüzdelik vb ile değerlendirildi. Bağımsız iki değişkenin karşılaştırılmasında normal dağılıma uygunluk sağlanıyorsa student t testi, sağlanmadığında ise Mann Whitney U testi kullanıldı. Ölçek puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelendi. Tüm analizler için anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %56,1'i kadın olup, %51,9'unun ailesi ile birlikte yaşadığı, %42,9'unun annesinin ve %28,1'nin babasının ilkökul mezunu olduğu, %63,8'inin ailesinde gelirin gidere eşit olduğu ve %64,0'ünün yaşamının büyük çoğunluğunu Marmara Bölgesinde geçirdiği belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı		
Sosyodemografik Özellik	n	%
Yaş	20,39±1,44 (18-50 yaş aralığı)	
Cinsiyet		
Kadın	588	56,1
Erkek	460	43,9
Anne Eğitim Durumu		
Okur-Yazar Değil	61	5,9
İlkokul Mezunu	450	42,9
Ortaokul Mezunu	168	16,0
Lise Mezunu	208	19,8
Üniversite Mezunu	161	15,4
Baba Eğitim Durumu		
Okur-Yazar Değil	14	1,3
İlkokul Mezunu	294	28,1
Ortaokul Mezunu	200	19,1
Lise Mezunu	273	26,0
Üniversite Mezunu	267	25,5
Ailenin Ekonomik Durumu		
Gelir Giderden Az	153	14,6
Gelir Gidere Eşit	669	63,8
Gelir Giderden Fazla	226	21,6
En Uzun Süre Yaşanılan Bölge		
Marmara	671	64,0
Ege	56	5,3
Karadeniz	88	8,4
İç Anadolu	61	5,8
Doğu Anadolu	46	4,4
Güneydoğu Anadolu	56	5,3
Akdeniz Bölgesi	70	6,7
Birlikte Yaşanılan Kişiler		
Aile	544	51,9
Arkadaş	121	11,5
Yalnız	40	3,8
Yurtta	295	28,1
Diğer	48	4,6
Toplam	1048	100

Tablo 2. Öğrencilerin EİTÖ ve TCRTÖ'den Aldıkları Puanların Dağılımı			
Ölçekler	Min-Max	Median	Ort±Sd
EİTÖ Toplam	34,00-136,00	86,00	86,71±24,88
TCRTÖ Toplam	38,00-167,00	62,00	66,49±22,33
ECR	8,00-40,00	10,00	11,70±4,70
KCR	8,00-49,00	16,00	16,87±6,72
EVCR	8,00-40,00	10,00	11,44±4,41
GCR	8,00-39,00	16,00	16,56±6,61
ECR	6,00-30,00	9,00	9,93±4,12

EİTÖ=Eşcinsellere ilişkin tutum ölçeği,
TCRTÖ= Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği,
EŞCR=Eşitlikçi cinsiyet rolü,
KCR=Kadın cinsiyet rolü,
ECR=Erkek cinsiyet rolü,
GCR=Geleneksel cinsiyet rolü,
EVCR=Evlilikte cinsiyet rolü

Araştırmaya katılan öğrencilerin EİTÖ puan ortalaması 86,71±24,88'di ve %49,04'ü ölçekten ortalamadan üstünde puan aldı. Örneklemi oluşturan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması 66,49±22,33, eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortalaması 11,70±4,70, kadın cinsiyet rolü puan ortalaması 16,87±6,72, evlilikte cinsiyet rolü puan ortalaması 11,44±4,41, geleneksel cinsiyet rolü puan ortalaması 16,56±6,61 ve erkek cinsiyet rolü puan ortalaması ise 9,93±4,12'dir (Tablo 2). TCRTÖ puan aralığının 38-190 olduğu dikkate alındığında örneklemin ölçek puan ortalamalarının düşük olduğu, yani toplumsal cinsiyete yönelik tutumların geleneksel tutuma daha yakın olduğu görülmektedir.

Cinsiyete göre; TCRTÖ'den alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($z=201,50$, $p=0.000$). TCRTÖ toplam puanı ve tüm alt boyutlarında erkek öğrenciler kadınlardan daha yüksek puanlar aldı ve aralarındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu (Tablo 3).

Cinsiyete göre EİTÖ'den alınan puanlar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulundu ($z=-6,91$, $p=0.000$), erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puan aldıkları belirlendi (Tablo 3).

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinden alınan puanlarla eşcinsellere ilişkin tutum ölçeği puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde ilişkiler bulundu (r değerleri ,310 ile ,651 arasında ve $p<,01$). (Tablo 4).

Tablo 3. Cinsiyete Göre EİTÖ ve TCRTÖ'den Alınan Puanların Karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler	EİTÖ	TCRTÖ	EŞCR	KCR	EVCR	GCR	ECR
	Mean±SS/ Median	Median	Median	Median	Median	Median	Median
Cinsiyet							
Kadın	82,11±24,41	54,00	9,00	14,00	9,00	13,00	8,00
Erkek	92,58±24,25	74,00	12,00	19,00	13,00	19,00	10,00
z /t p	t = -6,91 0,000*	Z=201,50 0,000*	Z=195,90 0,000*	Z=184,23 0,000*	Z=202,70 0,000*	Z=201,51 0,000*	Z=175,40 0,000*

t=Student t Testi, z=Mann Whitney U testi, EİTÖ=Eşcinsellere ilişkin tutum ölçeği, TCRTÖ= Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği, EŞCR=Eşitlikçi cinsiyet rolü, KCR=Kadın cinsiyet rolü, ECR=Erkek cinsiyet rolü, GCR=Geleneksel cinsiyet rolü, EVCR=Evlilikte cinsiyet rolü

Tablo 4. EİTÖ Puanları İle TCRTÖ Puanlarının İlişkileri

	EŞCR r	KCR r	ECR r	GCR r	EVCR r	TCRTÖ Toplam r
EİTÖ toplam	,310**	,651**	,452**	,587**	,355**	,588**

EİTÖ=Eşcinsellere ilişkin tutum ölçeği, TCRTÖ= Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği, EŞCR=Eşitlikçi cinsiyet rolü, KCR=Kadın cinsiyet rolü, ECR=Erkek cinsiyet rolü, GCR=Geleneksel cinsiyet rolü, EVCR=Evlilikte cinsiyet rolü, **p<,01, r=Pearson korelasyon analizi

Tartışma

Literatürde 1970'lerden itibaren yoğun bir şekilde çalışılan homofobi, Türkiye'de 2000'li yılların başlarından itibaren ele alınmaya başlanmış olup, çalışmalar görece olarak sınırlıdır (3) ve bu nedenle güncel çalışmanın literatüre katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar geleneksel tutuma daha yakındır ve eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortalaması düşüktür. Benzer olarak, Seven (11) ve Hajnalka (12) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin çoğunun geleneksel toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip olduklarını belirlemişlerdir. Bu araştırmanın aksine Daşlı (13), Karasu ve arkadaşları (14) üniversite öğrencilerinin genel olarak eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip olduğunu bulmuşlardır.

Çin'de üniversite öğrencilerinin cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının nispeten eşitlikçi olduğunu (15) bildiren güncel bir çalışma bulunmaktadır. Soltanpanah ve arkadaşları (16) cinsiyet rollerine ilişkin değerlerin dünya çapında daha fazla cinsiyet eşitliğine doğru evrildiğini ama geleneksel

cinsiyet değerlerinin ataerkil kültürler başta olmak üzere bazı gruplarda hala baskın olarak varlığını sürdürdüğünü belirtir.

Özdemir, Batga ve Uçar (17)'a göre, üniversite öğrencilerinin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsemeleri toplumlarda yaşanan cinsiyetçilikle ilgili adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin azaltılmasında önem taşır.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyetine göre; TCRTÖ'den alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup, erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kadınlardan daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Yapılan önceki çalışmalarda da cinsiyete göre toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların değiştiği bildirilmiştir (11,15,17-19). Bu çalışmanın aksine Daşlı (13)'nın, Direkt ve İrmak (18)'in çalışmalarına ve Çin'de yapılan bir çalışmanın (15) bulgularına göre kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının erkeklerden daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur. Bu çalışmalara ilave olarak Hollanda'da erkek üniversite öğrencilerinin kadın öğrencilere göre toplumsal cinsiyete yönelik daha

geleneksel, stereotipik düşüncelerinin olduğu gösterilmiştir (20). Çalışmaların sonuçları birlikte değerlendirildiğinde; cinsiyetin tek başına toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarda belirleyici olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle bu alanda derinlemesine bir bakış sağlanabilmesi açısından niteliksel tasarımda çalışmalar yapılması gereklidir.

Bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısının eşcinsellere yönelik homofobik tutumlarının olduğu bulunmuştur. Şah (1), kadın üniversite öğrencilerinin %44,1'inin ve erkek üniversite öğrencilerinin %57,7'sinin yüksek düzeyde homofobik tutumları olduğunu; Kara (21) sosyal hizmet öğrencileri örnekleminde yaptığı araştırmasında kadınların %33'ünün, erkeklerinse %53,9'unun homofobik tutumlara sahip olduğunu belirlemiştir ve bu bulgular çalışmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir. Literatürde Dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye'de de homofobik tutum ve davranışların yaygın olduğu bildirilmiştir (3,22) ve önceki çalışmada sonuçları ile bu çalışmanın bulgusu paralellik göstermektedir.

Set ve Ergin'den (6) alıntılındığına göre; genellikle homofobik tutumlarla ilişkili davranışlar, erkekler arasında kendi erkeklik ve heteroseksüelliklerini sergilemek, diğer erkeklerin erkekliklerine meydan okumak ve kendilerini homofobik şüphelerden soyutlamak amaçlıdır. Bu çalışmada cinsiyete göre homofobi puanlarının farklılaştığı, erkek öğrencilerin kadınlardan daha homofobik tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuç ülkemizde yapılan önceki bazı çalışma sonuçları ile uyumludur (1, 21,23). Ayrıca Portekiz'de yapılan bir çalışmada (24) ve Peru'da yapılan ve on bir üniversitenin tıp fakültesi öğrencisini kapsayan bir çalışmada (25) da erkeklerin kadınlara oranla daha homofobik tutumlar gösterdikleri bildirilmiştir. Benzer olarak üç farklı Avrupa ülkesini kapsayan çok merkezli bir çalışmada da erkek öğrencilerin kadınlardan daha homofobik olduğu bildirilmiştir (26). Bu çalışmaların aksine Saraç ve Toprak (27)'in çalışmalarında cinsiyetler arasında homofobik tutumlar açısından anlamlı farklılık olmadığını belirlenmiştir. Farklı kültürlerde yapılan bu çalışmaların sonuçları cinsiyetin homofobik tutumlarda doğrudan etkili olup olmadığı hakkında netlikten uzaktır. Buna rağmen; literatürde erkeklerin geleneksel inançları benimseme ve koruma rolünde olmaları ve bu

geleneksel rollerin erkekleri homoseksüelliğe karşı olumsuz tavır sergilemeleri konusunda cesaretlendirdikleri bildirilmiştir (Bakır Aygır, Gündoğdu ve Ağyar 2015). Bu nedenlerle bu alanda daha çok çalışma yapılmasına gereksinim vardır.

Sanberk, Çelik ve Gök (28)'den alıntılındığı üzere Spodene (1993); ataerkil bir toplumda sadece eşcinsel yönelimli olanların değil, homofobi aracılığıyla bütün insanların geleneksel kadınlık ve erkeklik algısına göre sosyal açıdan kontrol edildiğini; bu bakış açısının bir yanı sıra da homofobiyi meşrulaştırmaya katkı sağladığını, homofobinin aynı zamanda, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin sürekliliğine de hizmet ettiğini açıklamıştır. Bu bilgiler homofobi ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki karmaşık ilişkilere işaret etmektedir. Üniversite öğrencileri örnekleminde yapılan bu çalışmanın sonuçlarına göre toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinden alınan puanlarla eşcinsellere ilişkin tutum ölçeğinden alınan puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişkiler kadın cinsiyet rolü alt boyutunda daha da güçlü bir şekilde ortaya çıkmıştır. Sanberk, Çelik ve Gök (28), üniversite öğrencilerinde yürüttükleri bir çalışmada erkekler ve cinsiyet rolü erkeksi olanların homofobi ölçeğinden aldıkları puanların anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Almanya'da (29) ve İsviçre (30)'de yapılan iki çalışmada da geleneksel cinsiyet rolleri ile homofobi arasında pozitif bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Bulguların paralel olması toplumsal cinsiyet rolleri ile homofobik tutumların ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu nedenle üniversite eğitimine devam eden öğrencilerin cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi tutumlara sahip olmalarına ve homofobik tutumların azaltılmasına yönelik programlar geliştirilmelidir.

Sonuç

Bir grup üniversite öğrencisinde toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları gelenekseldir. Üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısının eşcinsellere ilişkin tutumları homofobiktir. Erkek öğrenciler kadın öğrencilere kıyasla toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar açısından daha eşitlikçi olmalarına rağmen, eşcinsellere yönelik tutumları daha

homofobiktir. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile homofobik tutumları arasında orta düzeyde bir ilişki vardır bu ilişki toplumsal cinsiyet rolleri puanları arttıkça homofobinin de arttığını göstermektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın farklı bölümlerde okuyan öğrencilerle yapılması ve geniş bir örneklemde tamamlanması üniversite öğrencilerinin genel olarak çalışmada temsiliyetinin sağlanması açısından güçlü bir yanıdır. Çalışmanın sınırlılığı ise; toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobik tutumlar arasındaki nedensel ilişkinin ele alınmamış olmasıdır ve ileride regresyonel tasarımda çalışmalar yapılması önerilmektedir.

İletişim: Doç. Dr. Semra Karaca
E-Posta: karacasc@gmail.com

Kaynaklar

1. Şah U. Eşcinselliğe, biseksüelliğe ve transseksüelliğe ilişkin tanımlamaların homofobi ve LGBT bireylerle tanışıklık düzeyi ile ilişkisi. Psikoloji Çalışmaları 2012; 32(2):23-49.
2. Artan T, Özkan AO. ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerin homofobi düzeylerinin değerlendirilmesi. JSHSR 2018; 5(24):1501-15014.
3. Metin Orta İ, Metin Camgöz S. Türkiye’de yapılan homofobi çalışmalarına genel bir bakış. DTCF Dergisi 2018; 58(1):409-439.
4. Yılmaz V, Göçmen İ, Atalay C. Herkes için sağlık: LGBTİ bireylerin esenliğini hedefleyen sağlık hizmetlerine doğru. Toplum ve Hekim Dergisi 2014; 29(4):266-76.
5. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. Development and psychometric properties gender roles attitude scale. HU Journal of Education 2011; 40:409-420.
6. Set Z, Ergin Ö. Homofobi ve saldırganlık arasındaki ilişkide cinsiyetçilik ve savunma mekanizmalarının aracılık etkisinin incelenmesi. Arch Neuropsychiatry 2019; 1-7.
7. Kar A, Mukherjee S, Ventriglio A, Bhugra D. Attitude of Indian medical students towards homosexuality. East Asian Arch Psych 2018;28(2):59-63.
8. Orue I, Calvete E. Homophobic bullying in schools: The Role of homophobic attitudes and exposure to homophobic aggression. Sch. Psychol. Rev 2018; 47(19):95 95-105.
9. Sakallı N, Uğurlu O. Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students’ attitudes towards homosexuality. J. Homosex. 2001; 42(1):53-62.
10. Vural Batık M. The effectiveness of the dealing with homophobia psycho-education program on psychological counselor candidates. Stud High Educ 2020;10(3):1-15.
11. Seven N. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 2019;5(2):134-149.
12. Hajnalka F. “Gender role attitudes among higher education students in a borderland Central-Eastern European region called “Partium”. CEPS J 2014;4(2):49-70.
13. Daşlı Y. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi üzerine bir alan araştırması. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi 2019; 16(1):364-385.
14. Karasu F, Göllüce A, Güvenç E, Çelik S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2017; 8(1):22-27.
15. Zuo X, Lou C, Gao E, Lian O, Shah IH. Gender role attitudes, awareness and experiences of non-consensual sex among university students in Shanghai, China. Reprod. Health 2018; 15(49):2-10.
16. Soltanpanah J, Parks-Stamm EJ, Martiny SE, Rudmin FW. A cross-cultural examination of the relationship between egalitarian gender role attitudes and life satisfaction. Sex Roles 2018; 79:50-58.
17. Özdemir L, Batğa B, Uçar B. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını etkileyen demografik niteliklerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. SDÜ Vizyoner Dergisi 2019;10(24):212-228.
18. Direk N, Irmak B. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. DAÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2017;31(3): 121-128.
19. Gui Y. Gender role attitudes and their psychological effects on Chinese youth. Soc Behav Pers: An Int J 2019;47(5):32-43.
20. Verdonk P, Benschop YWM, De Haes HCJM, Lagro-Janssen TLM. Medical students’ gender awareness. construction of the Nijmegen Gender Awareness in Medicine Scale (N-GAMS). Sex Roles. 2008; 58:222-34.
21. Kara Y. Sosyal hizmet öğrencilerinin homofobik tutumlarının belirlenmesi, Sosyal Çalışma Dergisi 2018; 2(1):16-27.
22. Duyan V, Duyan G. “Turkish social work students’

- attitudes toward eexuality." *Sex Roles* 2005; 52:(9-10)697-706.
23. Bakır Ayğar B, Gündoğdu M. Ayğar H. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eşcinsellere yönelik tutumları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2015; 8(41):769-777.
24. Costa PA, Davies. Portuguese adolescents' attitudes toward sexual minorities: Transphobia, homophobia, and gender role beliefs. *J. Homosex.* 2012;59(10):1424-1442.
25. Nieto-Gutierrez W, Komori-Pariona JK, Sanchez AG, Centeno-Leguía D, Arestegui-Sánchez L, De La Torre-Rojas KM, et al. Factores asociados a la homofobia en estudiantes de Medicina de once universidades Peruanas. *Rev Colomb Psiquiat* 2019;48(4):208-214.
26. Ciocca G, . Niolu C, Dettore D, Antonelli P, Conte S, Tuziak P, Limoncin E, Mollaioli D, et al. Cross-cultural and socio-demographic correlates of homophobic attitude among university students in three European countries. *J Endocrinol Invest* 2017; 40:227–233.
27. Saraç L, Toprak N. Sporcu kimliği ve homofobi ilişkisinin sporcu üniversite öğrencisi adayları örnekleminde incelenmesi. *SPORMETRE* 2017;15(2):79-84.
28. Sanberk İ, Çelik M, Gök M. Üniversite öğrencilerinin homofobi düzeylerinin cinsiyet ve cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *J Hum Sci* 2016;13(3):4011-4019.
29. Zmyj N, Huber Bach L. German adolescents' homonegativity and the relationship to their religious denomination and gender role orientation. *J LGBT Youth* 2020;17(3):241–259.
30. Weber P, Gredig D. Prevalence and predictors of homophobic behavior among high school students in Switzerland. *J Gay Lesbian Soc Serv* 2018;30(2):128-153.